

PRIKAZI I OCJENE

GARY THOMAS:
Kratak uvod u pedagogiju,
 Zagreb: Educa, 2015, 155 str.

Kratak uvod u pedagogiju (izvorno *Education: A very short introduction*) knjiga je britanskoga autora Garyja Thomasa koju je 2015. za hrvatsko tržište priredila EDUCA. Radi se o, kako i sam autor kaže, vrlo kratku uvodu. Njegovi se pedagoški pogledi temelje na vlastitom iskustvu učenika i nastavnika. Sažeo ih je na 155 stranica i 7 poglavlja (Počeci, Ulje i voda: formalno i progresivno, Razmatranje pedagoških tradicija, Velike ideje iz 20. stoljeća, Analitičari i teoretičari: što su sve učinili za nas?, Kurikulum, Škola je out!), uz završni prijedlog literature za daljnje čitanje. Iako je pisano za stručnjake, preporučljivo je i mlađoj publici zbog organiziranosti i savjeta koje nudi.

“Počeci” služe upravo tome: donose povijesni pregled razvoja čovjeka. Počevši od *Homo sapiensa*, preko drevnih Grka i Rimljana pa do novoga vijeka, prikazuje kako se mijenjala pedagoška misao. Odmah ističe jednu od svojih poanti: “odgoj i obrazovanje mogu se steći i izvan škole” (str. 2). Time ne misli da je škola beskorisna, već da se tijekom tisućljeća naziru varijacije u načinu provođenja pedagogije. Navodeći kao primjer grčku riječ *schole* (“slobodno vrijeme”) jasno daje do znanja: odgoj nije vezan isključivo uz sjedenje u klupi. Presjekom grčke i rimske škole

prikazane su njezine razlike. Dok su Grci koristili fizičko kažnjavanje, Rimljani su ga zapustili dajući prednost retorici kao elementarnoj nauci. Površnim pogledom na današnji kurikulum jasno je koliko smo se odmakli od takve interpretacije pedagogije.

U srednjem vijeku naglasak se pomiče na filozofe. Tome je uvelike pripomogao tiskarski stroj, pretvarajući knjige u svima dostupno gradivo. U javnosti se javlja želja za čitanjem i pisanjem. Upravo zbog jačanja kurikuluma javlja se i ozbiljnije proučavanje didaktike. Ipak, dosta prijedloga tadašnjih pedagoga nije zaživjelo. Poglavlje završava temeljnim pitanjem: radi čega djeca pohađaju škole? Spomenutim povijesnim presjekom daje do znanja da se lutalo pokušavajući na to odgovoriti.

«Ulje i vatra: formalno i progresivno» uspoređuje progresivne i formalne pedagoge tijekom povijesti navodeći njihov *modus operandi*. Thomas navodi kako progresivni odgoj smatra da će se ciljevi najlakše postići igrom, otkrivanjem, a dijete treba poučavati misliti, ostvarivati svoju slobodu. Kurikulum zbog toga treba temeljiti na integraciji predmeta. Nasuprot tome, pedagozi koji gaje formalni način odgoja smatraju da treba poučavati vještinama i znanju potrebnima za život, usađujući na taj

način strukturu i princip postojanja u skladu s učiteljevim prohtjevima. Zbog toga formalni kurikulum temelje na razdvojenim predmetima, a svaki bi se učio na svoj način. Autor zaključuje da se progresivni odgoj može smatrati tipom "odgoja iznutra", dočim je formalni "odgoj izvana". Za lakše snalaženje na kraju poglavlja donesena je pregledna tablica ovih stilova.

Sljedeće poglavlje razmatra koliko se navedeni stilovi provode u praksi. Prvo što će autor navesti jest da se malo toga promijenilo u praksi posljednjih nekoliko stoljeća. Najveća prepreka provođenju progresivnoga stila jest sama škola, pri čemu se misli i na zgradu. Najčešće je teško ostvariti grupni rad zbog čega nastavnici biraju liniju manjega otpora, frontalnu nastavu temeljenu na formalnom stilu. Thomas napominje kako se ne može govoriti da je jedan stil bolji od drugoga jer oba imaju pozitivne karakteristike, što samo otežava provođenje. Jasno je da učenici moraju znati neke činjenice, ali kako na temelju toga raditi na njihovoj kritičnosti? U skladu s tim rezultati istraživanja iz polovice prošloga stoljeća pokazali su da su djeca učena formalno naučila više od djece školovane na principima progresivnoga učenja. Unatoč svemu, nastavnici ne smiju odustati od svojega stila jer se znalo da će formalni način učenja imati prednost jer standardni testovi traže činjenice. Progresivni način učenja valja vrednovati drugačije. Zbog toga je autor naveo nekoliko

vladinih strategija koje su mahom propale tražeći isključivo jedan način provođenja nastave. Time je dokazano da se mora dopustiti i povremeno <iskakanje iz tračnica>.

<Dvadeseto stoljeće bilo je vrijeme izuzetnih promjena> (str. 49). Tako započinje najopširnije poglavlje, <Velike ideje iz 20. stoljeća>. Thomas naglašava kako je ono bilo najplodnije za mnoge znanosti, a sve je započelo pomicanjem težišta s Europe na SAD. Kao prvoga navodi Johna Deweyja, američkoga pedagoga koji je gajio interdisciplinarnost obogaćujući time više znanosti. Deweyjev su rad nastavili mnogi, svatko u svoje vrijeme, u čemu Thomas vidi ponajveću prepreku ostvarenja tih ideja. Ipak, naglašava kako smo neke ideje ostvarili kasnije, spominjući pritom eksperimentalne škole Marije Montessori i A. S. Neilla. Njih povezuje s prethodnim poglavljem: kako provesti progresivni stil. Tezu o preprekama autor podupire tzv. Plowdenovim izvješćem, dokumentom koji je 1960-ih zaključio kako su <svje promjene koje su se događale u školama između 1900-e i 1960-ih bile neplanirane i nekoordinirane> (str. 56), što će reći da je progresivni stil ovisio isključivo o nastavniku, odnosno, o tome želi li on koristiti progresivni stil ili ne. Usto, novost je korištenje psihologije i sociologije, i kao školskih predmeta i kao znanosti za procjenu rada škole. Na taj se način htjelo približiti <odrasle> djeci, odnosno dubljom analizom

dječjega načina funkcioniranja olakšati i poboljšati im školovanje. Thomas zatim navodi stručnjake koji su se latili posla, od kojih se dadu razabrati vrlo eminentna imena (Skinner, Pavlov, Piaget...). Poseban dio poglavlja posvetio je knjizi Johna Holta *Zbog čega djeca ne uspijevaju* navodeći ga kao primjer nestručnjaka – barem za psihologiju – ali svejedno kao autora koji je prepoznao značenje dubljega odnosa s djecom u razredu. Poglavlje zaključuje pitanjem utjecaja tržišta na obrazovanje i očekivanjima koja se mogu ishoditi ukoliko školu prikažemo ekonomskim instrumentima (usporedba školâ za roditelje).

Peto se poglavlje bavi konkretnijim doprinosima teoretičara i analitičara. Duhovitom opaskom o znanstvenicima s Marsa napravio je presjek škole tijekom jednoga stoljeća. Veliku je zaslugu pripisao razvoju psihologije. Doista, opsežnijom raščlambom dječjega uma steklo se neprocjenjivo znanje. Svako je sljedeće istraživanje nadopunilo ili usavršilo prethodno. Odbacivši neke Piagetove zaključke nastavnici su mogli odahnuti jer se utvrdilo da nije sve u biologiji, nego nešto ima i u pomoći odraslih. Drugim riječima, oni imaju ozbiljniji utjecaj na učenike nego što se u početku mislilo. S tim se slaže i autor izražavajući zadovoljstvo što je zastupljeno više progresivnosti. Zato je važno odrediti granice utjecaja inteligencije te njezina ispreplitanja s okolišnim faktorima. Presudno je bilo demantirati teorije

koje su davale prednost inteligenciji jedne rase naspram druge. «Danas argument o podrijetlu ljudske sposobnosti prepoznaje da je riječ o složenoj igri» (str. 88). Prevedeno, ne može se davati prednost jednoj strani kao ni kod uspoređivanja formalnoga i progresivnoga stila. Za kraj je Thomas naveo tvrdnje koje su krimen krivnje stavljale na djecu umjesto na institucije. Zbog toga se u sljedećem poglavlju bavi kurikulumom.

Poglavlje započinje satirama koja prikazuje današnje stanje stvari: kurikulum je nepromjenjiv unatoč svakodnevnim mijenama. Neka se znanja – poput latinskoga – i dalje smatraju tradicionalnim i nužnim, iako za njima gotovo da nema potrebe. Autor potom uspoređuje američki i engleski kurikulum, a poseban uvid dobivamo presjekom «povijesnih kurikuluma». Navodi koje bi se stavke mogle prenijeti u današnji, nakon čega slijede suvremeni primjeri njegove promjene, većinom neispunjeni. Thomas se dotaknuo i tzv. skrivenoga kurikuluma, pojma koji se danas često koristi. Radi se o ponašanju nastavnika i školskim pravilima. Smatra – a ovdje se s njime slažem – kako učenici nisu s njima upoznati. Posebno mu je zasmetalo sjeckanje kurikuluma, smatrajući ga kontraproduktivnim. Poglavlje je okončao izražavanjem nade da će se ubrzo prepoznati šteta na «tkivu kurikuluma».

Posljednje poglavlje nosi vrlo intrigantan naslov: «Škola je

out!›› Autor pomoću citata slavni ili refrena klasika navodi koliko je škola nepoželjna. Vraća se na tezu kako je stoljećima gotovo nepromijenjena, a posebno se osvrće na mlade. Izloživši podatke o broju diplomiranih dokazuje kako školovanje ne znači bolji život, a pumpanje novca u obrazovanje rast kvalitete učenja. Od teoretičara najveću pozornost posvećuje Ivanu Illichu. Njegova je poanta u tome što su djeca najmanje naučila u školi. Većinom su znanje stjecala izvana, čega je uzrok vidio u nedjelotvornosti formalnoga učenja. Thomas postavlja očekivano pitanje: što će biti u budućnosti? Navodi zastrašujući podatak o 40% djece koja izlaze iz škole bez ozbiljnijega znanja ili vještina. Njegov se prijedlog ne odnosi samo na početak školovanja, već razmatra mogućnost pojačavanja predškolskoga programa tako da su djeca već od najranije dobi naviknuta na ozbiljniji rad. Ukazuje na često zaboravljenu distinkciju između ‹‹školovanja›› i ‹‹obrazovanja››. Za kraj, na zadnjoj stranici autor je priložio lentu vremena s izdvojenim ključnim trenucima u razvoju pedagogije.

Knjiga je vrlo čitljiva, što smatram nužnim kod ovakva tipa literature jer je presudno neometano praćenje tijekom misli. Thomas je djelu pristupio vrlo studiozno, nadopunjavajući vlastite ideje citatima svojih prethodnika, a posebno prikazom povijesnih elemenata u

pedagogiji. Bez poznavanja prošlosti ne možemo se pripremiti za budućnost, a Thomas se potrudio da se za nju itekako pripremimo. Preporučio bih ga i mlađoj publici zbog toga što bi im ponudilo sjajan uvid u ono što ih čeka u petnaestak godina školovanja. Ukratko, svaki bi nastavnik morao pročitati *Kratak uvod u pedagogiju* Garyja Thomasa.

Filip Brčić, Zagreb